

בס"ד

לעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק

בשלה

ה'תשפ"א

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית.

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

לעומקו של מקרא פר' בשלח

מזה כשלושים שנה, לפני יציאת מצרים.

דרשת ולא-נתם פן-ינתם ויסב את-העם

וכן תרגם יונתן בן עוזיאל: ויהי וקהו כד פטר פרעה נת עמא ולא דברינן וי אורח ארע פלישתאי ארום קריב הוא ארום אמר וי דלמא יתהוון עמא במיתמיהון אחוהון דמיתו בקרבא מאתו אלפיו גובריו בני חילא משבטא דאפרים מאחדיו בתריסו ורומחיו ומאני זייניו ונתתו לגת למיבוי גיתי פלישתאי ובגין דעברו על גזרת מימרא דיי ונפקו ממצרים תלתיו שניו קדם קיצא איתמסרו ביזא דפלישתאי וקטלונן.

ופירושו: פן-ינתם העם בראתם מלקמה, אלו עצמותיהם של מאתים אלף בני אפרים, אשר טעו בחישוב הקץ ויצאו ממצרים שלשים שנה בטרם עת, [בתאונה שהולכים הם לבוז את צאן פלשתים בעבור המצרים] והרגום פלשתים ועצמותיהם פזורות על פני השדה.

ולכן כתיב ויהי, והוא צער השכינה וכנבואת ירמיהו (לא, יט') הַבֹּדֵן יִקִּיר לִי אַפְרַיִם אִם יִלְדֵּ שְׁעָשָׁעִים כִּי-מִדְּי וְדָבְרִי בֹזֵךְ אֲזַכְרֶנּוּ עוֹד עַל-כֵּן הִמּוּ מֵעַל לִי.

ויהי בשלח פרעה את- העם אלהים דרף ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי | אמר אלהים העם בראתם מלקמה ושבו מצרמה (י"ג, יז)
ויסב אלהים | את-העם דרף המדבר ים-סוף וחסמים עלו בני- ישראל מארץ מצרים (י"ג, יח)

ויהי. שואל אוה"ח הק' צריך לדעת למה אמר לשון צער במקום גילה ורנן.

ובסיכום דבריו, לשון ויהי יכוון לצער שנצטערו ישראל ברדיפת פרעה, וכן לצער שנגרם לישראל על ידי הערב רב ששלח פרעה עם בני ישראל, וזה אומרו בשלח פרעה את-העם הוא הערב רב.

טעם נוסף לאומרו ויהי לשון צער ינתן בתרגום יונתן בן עוזיאל:

הוא צער השכינה על עצמותיהם של מאתים אלף בני אפרים שהיו מושלכים בשדה בדרף ארץ פלשתים

לעומקו של מקרא פר' בשלח

כדי לדרוש ולהקיש מזה על זה ומזה על זה, ולומר, אל תקרי ולא נחם אלא ולא נחם. וכאמרו: לא נחם כי לא נחם. ולא נחם אלהים על הרעה לבני אפרים עד ימי יחזקאל הנביא שהקים לתחיה.

ואף על פי שהם שרשים שונים, שהרי נחם הוא משרש נחה כמו לך נחה את-העם (שמות לב, לד), ולעומתו ינחם הוא משרש נחם, כמו ונחם על הרעה. (יונה ד, ב'), מכל מקום לשון נופל על לשון הוא, ואשר על כן ידרש לעומקו של מקרא כנ"ל: לא נחם כי לא נחם.

ולעומקו של מקרא ינתן עוד טעם מדוע לא נחם ומדוע הסייבם. שלא יצטער יוסף הצדיק בראותו את עצמות זרעו פזורות בשדה.

וילמד הדבר מסמיכות הפסוקים: (פס' יח-יט) ויפסב אלקים | את-העם. וירך המדבר ים-סוף וגו' ויקח משה את-עצמות יוסף עמו וגו'.

ובזה ינתן טעם מדוע נסמך ארנוב של יוסף לאומרו ויפסב אלקים את-העם, לומר לך, שלקחת עצמות יוסף

ואע"פ שיכול הקב"ה להחיותם עתה, עדיין לא הגיע זמנם, עד עת תיקונם בימי יחזקאל הנביא. ואשר על כן נכתב כאן ולא-נחם אלהים, במידת הדין. שהיתה מידת הדין עדן מתוחה על בני אפרים, על אשר לא שמעו לשבועת זקנם יוסף ולא חיכו לבוא גואל שיאמר להם פקד פקד וגו'.

ואימתי יתקיים בהם, בבני אפרים רחם ארחמנו נאם ה', לעתיד לבא, עת יקומו לתחיה בחזון יחזקאל על העצמות היבשות, הם בני אפרים המושלכים בשדה.

וזה שסיים בתרגום יונתן: היינו הו גרמא ובישא דאחי נתהון מימרא דני על דא דחזקאל נביא בבקעת דורא. [אלו היו העצמות היבשות שקמו לתחיה בדבר ה' על ידי יחזקאל הנביא בבקעת דורא].

ועליהם נאמר פן-ינחם העם בראתם מלחמה ושבו מצרמה. וכתרגומו: ואין יחמו פדיו דחלון ויתובון למצרים. ופירושו: אם יראו את עצמותיהם מושלכות בשדה מאותה מלחמה עם פלשתים, יפחדו [שלא יקרה כן גם להם] וישובו מצרימה.

ובזה ינתן טעם מדוע בחר הכתוב בלשון דומה: ולא נחם - פן ינחם.

לעומקו של מקרא פר' בשלח

לחשב ארבע מאות שנה של שעבוד מצרים מהולדת יצחק, כפי שנאמר לאברהם בברית בין הבתרים [לד לד, טו, יג'] וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְלֵעַ תִּדְעַע פִּי-גֵר | יְהִיָּה זִרְעוֹ בְּאֶרֶץ לֹא לְהֵם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, כלומר ארבע מאות שנה מהולדת זרעך בעוד שלשים שנה, [כי אברהם היה בן שבעים בברית בין הבתרים] והם חֲשָׁבוּ אֶת מוֹעֵד תּוֹם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה מברית בין הבתרים שהיתה שלשים שנה לפני הולדת יצחק. והקדימו יציאתם בשלשים שנה.

וכנגד מה שמובאת דעה שם בגמרא שחזון העצמות היבשות לא היה אלא מְשֻׁל, כנגד זה העיד ר' יהודה בן בתירא: עמד ר"י בן בתירא על רגליו ואמר אני מבני בניהם [של בני אפרים שְׁהִתְקַיָּה יחזקאל] והללו תפילין שהניח לי אבי אבא מהם.

ועל דרך הצח יש לומר שלכן נקרא ר' יהודה בשם בן בְּתִירָא, על שם בן הַבְּתִירִים, שהיה מבני אפרים שטעו ביציאתם ממצרים כי מְנוּ לברית בֵּין הַבְּתִירִים.

היא טעם לַיִסָּב. וכאמרו: מדוע יִיָּסָב, כי ויקח משה את עצמות יוסף וגו'. שלא יצטער יוסף הצדיק.

ועל דרך הצח, יִיָּסָב הן אותיות יוסף. שכן לעולם בתוף הפ' תהיה ב' קטנה בהעלם. כזה: פ

וכאמרו: יִיָּסָב כי יוסף, ומשום כבודו של יוסף.

ועוד על דרך הצח י"ל שרמזם משה בברכתו ליוסף (לג, יז') שנאמר וְהֵם רַבְבוֹת אֶפְרַיִם. ומכח ברכתו של משה קמו לתחיה בנבואת יחזקאל.

ועל דרך הסוד, וְהֵם הוא מלאך רחמים מע"ב שמות (כמבואר לקמן בשיטה השלישית), הוא המלאך אשר נקרא לשמור על עצמותיהם של בני אפרים עד אשר יקומו לתחיה כנ"ל. זה שנאמר וְהֵם רַבְבוֹת אֶפְרַיִם.

ועוד

בענין הטעות של בני אפרים
שיצאו לפני הזמן ממצרים
כשטעו בחישוב הקץ

פירש רש"י בסנהדרין צב: שהם טעו בברית בין הבתרים. שהיה להם

לעומקו של מקרא פר' בשלח

וכמו שאמרו [עירוניו פרק ב משנה ד, ברכות סא.] "יסלקנה לצדדין" וכוונתם בזה שמסלק עצמו לצדדין וממילא נראה הדבר כאילו מסלק את מה שלפניו לצדדין.

כמו כן בעניינינו, מסב את עם ישראל מן הגויים, ונראה הדבר כאילו מסב אותם מאיתנו.

וקצת סמך לזה ינתן מן הפסוק [בלק, במדבר, כג, ט'] הן-עם לְבַדָּד יִשְׁכֹּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב.

והוינון בה, אם בני ישראל הם עם לבדד ישכון, ממילא בגויים לא יתחשב. שהרי בדד הוא. ומה תלמוד לומר ובגויים לא יתחשב. אלא הם הם הדברים: בהיותנו עם מתבודד מן הגויים, נראים הגויים כמי שאינם בחושבנא דידן.

כן כאן, בהיות הקב"ה מסב אותנו מהם, נראים הגויים כמוסבים מאתנו. וכן מובא במדרש רבה [פרשה טו, ז]:

הו עִם לְבַדָּד יִשְׁכֹּן, מִהוּ הָיָה, כָּל הָאוֹתוֹת מִזְדַּנְגִּין חוּץ מִשְׁמֵי אוֹתוֹת הַלָּלוּ, פִּיּוּד: א"ט הָרִי י, ב"ח הָרִי י, ג"ז הָרִי י, ד"ו הָרִי י, נִמְצָא הָ לְעֶצְמָה. וְכֵן הָאוֹת הַנִּי אֵין לָהּ זִוּג: י"צ הָרִי ק, כ"פ הָרִי ק, ל"ע הָרִי ק, מ"ס הָרִי ק, נִמְצָא נ' לְעֶצְמָה, אִמֵּר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

ובמדרש רבה בפרשתנו דרשו וַיִּסַּב אֱלֹקִים אֶת הָעַם לֹא עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲלָא עַל הַגּוֹיִים. וזה לשונו:

מאי דכתיב וַיִּסַּב אֱלֹקִים אֶת הָעַם וגו', כאשר יצאו יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הָיוּ אֲלוֹפֵי אָדוּם וּמוֹאָב וּכְנַעַן וְעַמְלֵק עוֹמְדִין וְנוֹתְנִין אֶת הָעֶצֶה הַיָּאֵד לְבֵא עַל יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁרָאָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּךְ, סָבַב אוֹתָן שְׁלֹא יָבוֹאוּ עֲלֵיהֶם, שְׁנַאֲמַר: וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת הָעַם. כלומר, את עם הגויים הצרים עלינו. וְלֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּלִבְדָּד אֵלָּא [גם] לְעֵתִיד לְבוֹא כָּךְ מִזִּין, שְׁכָךְ דָּוָד אוֹמֵר (תהלים קכה, ב): יְרוּשָׁלַיִם הָרִים סָבִיב לָהּ וְהָ סָבִיב לְעַמּוֹ. ופירושו: יְרוּשָׁלַיִם הָרִים סָבִיב לָהּ הֵם הַגּוֹיִים הַקְּמִים עַל יְרוּשָׁלַיִם כַּהֲרִים, [וַיִּסַּב אוֹתָם מֵעֲלִינוּ], וְהָ סָבִיב לְעַמּוֹ. שִׁמְגַן עֲלֵינוּ וּמְצִילֵנוּ מִיָּדָם.

וצריך ליתן טעם למדרש זה, כיצד יהיה תואם את הפשט. הרי סוף סוף הסב את בני ישראל במדבר.

ולעומקו של מקרא יש לומר, שבהסיכו את עם בני ישראל מעל הגויים, נראה הדבר כמסב את הגויים מעלינו.

לעומקו של מקרא פר' בשלח

הָיָה רֵיחַ לְמִצְוַת קָלָה כְּבַחַמְוֶרָה, וּבִוְרַח
מִן הָעֵבְרִיָּה.

והוינן בה, מאי ובורח מן העבירה.
וכי העבירה רודפת אחריו. הרי בידי
האדם הבחירה לרוץ ולרדוף אחרי
המצוה או אחרי העבירה. ומאי הוי
בורח מן העבירה.

אלא כך יש לומר: בידי האדם
הברירה, לבחור בטוב או לבחור ברע.
לרוץ אחר מצוה או אחר עבירה.
וכאשר יבחר לרוץ אחרי המצוה, בו
בזמן נראה הוא כבורח מן העבירה
שנותרה לה מאחוריו.

ובכך יובנו דברי בן עזאי לא כשתי
הוראות שונות לרוץ אחר מצוה
ולברוח מן העבירה, אלא כפעולה
אחת, שבהיותו רץ אחר המצוה בו
בזמן בריצה זו הוא בורח מן העבירה.
וכך יובנו דבריו:

הָיָה רֵיחַ לְמִצְוַת קָלָה כְּבַחַמְוֶרָה, וּבִזְהָ
תַּהִיָּה כְּבוֹרַח מִן הָעֵבְרִיָּה.

כמו כן בעניינינו. ככל שעם
ישראל מתקרב לקראת בוראו, בזה
מפנה הוא עורף לגויים והרי הם
כמושלכים ממנו והלאה. לכן נאמר
הֵן-עַם לְבַדָּד יִשְׁכֹּן וּבְגוֹיִם לֹא
יִתְחַשֵּׁב.

כַּשֵּׁם שִׁשְׁנֵי אוֹתוֹת הִלְלוּ אֵינֶן יְכוּלִין
לְהִזְדוּג עִם כָּל הָאוֹתוֹת אֲלָא לְעַצְמוֹן, כִּד
יִשְׁרָאֵל אֵינֶן יְכוּלִין לְהִדְבֵק עִם כָּל
הָעוֹבְדֵי פֹכְכִים וּמְזֵלוֹת הַקְּדָמוֹנִים אֲלָא
לְעַצְמוֹן מִפְרָשִׁים וּגו' שְׁנֵאמַר (במדבר
כג, ט): הֵן עַם לְבַדָּד יִשְׁכֹּן וּבְגוֹיִם לֹא
יִתְחַשֵּׁב.

ולעומקו של מקרא יש לומר ככוונת
המדרש: שגם האות ה וגם האות נ לא
רק שהן לעצמן, אלא מורות הן על
זיקה של קדושה שיש לישראל אל
הקב"ה. שכן ה' תורה על שם ה',
והאות 'נ' תורה על חמישים שערי
בינה, שנכוננו לעם בית ישראל.

וכן תורה האות נ' על כך שאין לנו
נפילה לפני הגויים, וכדאמרו
במערבא: נפלה, לא תוסיף לנפול עוד,
קום! בתולת ישראל!

ועל דרך המוסר למְדַנֵּנו מדרש זה,
שבידינו הדבר אם יסבו הגויים מאתנו
אם לאו. באשר ככל שנבודד עצמנו
מהם, יהיו הם מבודדים מאתנו.

וכן יובנו דברי בן עזאי בפרקי אבות
פרק ד משנה ב: פרק ד - משנה ב

לעומקו של מקרא פר' בשלח

ובאומרו וַיִּסַּב אֶת הָעַם, כמסובין ליד שולחן המדבר, רמז בזה כי עתיד הוא להוריד על שולחן גבוה זה את המן, שנאמר בו וַתַּעַל שְׂכַבַת הַטֹּל וְהִנֵּה עַל-פְּנֵי הַמִּדְבָּר דֶּק מִחֶסֶפֶס דֶּק כִּכְפַר עַל-הָאָרֶץ.

והרי שהטעים לנו המדרש בזה את סמיכות הפרשיות של המן עם בשלח.

דרשת אתכם - אתכם

וַיִּקַּח מִלֶּשֶׁה אֶת-עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבַּע הַשָּׁמַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת-עֲצָמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם (יג, יט')

כִּי הִשְׁבַּע הַשָּׁמַיִם. והיכן מצאנו שהשביעים, בסוף פרשת ויחי [ג, כה]: וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת-עֲצָמוֹתַי מִזֶּה אֶתְכֶם. ולא אמר אתכם.

ובשימת לב, בפרשתנו, נאמר שהשביעים ואמר אתכם: כִּי הִשְׁבַּע

ועל דרך הצח, בדד הוא גימטריא ל'. שהוא שם השם. הן עם לי' ישכון וממילא בגויים לא יתחשב.

ויסב אלקים את העם, (יג, יח').

במדרש רבה (בשלח, פרשה כ') מובא: וַיִּסַּב אֱלֹהִים. מָאָן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ אָפְלוּ עָנִי שְׂבִי־יִשְׂרָאֵל לֹא יֹאכַל עַד שְׁיִסַּב, שְׂפָף עֲשֵׂה לָהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא, שְׁנַאֲמַר: וַיִּסַּב אֱלֹהִים.

לכאורה, נראה כי המדרש הוציא את הפסוק מהקשרו. אך בשימת לב בהמשך הפרשה, נראה כי המדרש הכין את הרקע לפרשת המן שתכתב בהמשך.

שהרי באומרו אָפְלוּ עָנִי שְׂבִי־יִשְׂרָאֵל לֹא יֹאכַל עַד שְׁיִסַּב, שְׂפָף עֲשֵׂה לָהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא, וכוונתו במדבר, הרי כביכול מצויר לנו המדרש את כל המדבר כשולחן גבוה, ואת כל בני ישראל כעניי שבישראל, שכן כולם אצל הקב"ה כעניים, שהוא המפרנסן ומבלעדיו כולם בחוסר כל.

לעומקו של מקרא פר' בשלח

ועדיין יש לשאול, מדוע לא אמר להם בפירוש בשכם אלא רק ברמז אמר להם אתכם.

ויש לומר, כדי שלא יקבלו זאת כתוכחה על מה שמכרוהו בשכם. כי יוסף נזהר מאד בכבודם ומעולם לא הוכיחם ישירות. ועל כן רק בפרשת בשלח גילתה התורה את כוונתו לומר אתכם, ובסוף פרשת ויחי אפילו אתכם לא אמר, אלא הסתפק במה שאמר פקד פקד אלקים אתכם, שכן אתכם נקרא כמו אתכם. ויובן על דרך "אל תקרי". אל תקרי אתכם אלא אתכם.

ואף על פי כן, נרמזה כוונתו לומר אתכם במה שאמר מזה, והעלתם את-עצמתי מזה, שהיא כנגד י"ב שבטים, כמנין ז"ה. והיינו אתכם.

ועל דרך הצת, רמז לאחיו שישאווהו לשכם על שכםם, שכן ברכו יעקב, ואני נתתי לה שכם אחד על-אחיה. וכאומר: ואני נתתי לה את הבטחתי שתהיה נשא על שכם אחיה פאחד, לשכם. ותחת אשר נשאוהו על שכםם להורידו אל הבור בבזיון, תחת זו יהיו נושאים אותו אל קברו בשכם על שכםם בכבוד.

השביע את-בני ישראל לאמר פקד פקד אלקים אתכם והעליתם את-עצמתי מזה אתכם.

ויש ליתן טעם מדוע בסוף ויחי, תעלים התורה את המילה אתכם משבועתו.

ועל דרך הפשט יבואר על פי האבן עזרא, באומרו בפרשת יתרו בפס' א' לענין עשרת הדברות. שכל מה שהתורה שינתה או הוסיפה או גרעה ממקום אחד על השני, אין זה כי אם פירוש שהתורה פירשה על הענין הקודם. ולפי זה על דרך הפשט תפורש המילה מזה שכוונתו באומרו מזה אתכם, שלא כמו אבינו יעקב שהעלינוהו לבד, אלא מזה הכוונה יחד אתכם.

ועל דרך הרמז יש לומר שרמז להם בזה להחזירו למקום שמשם מכרוהו, ולקברו בשכם. שכן אתכם הן אותיות בשכם. כעין אתב"ש. א' של אתכם בסדר עולה תהיה ב', ו' ת' של אתכם בסדר יורד תהיה ש'. מעתה א"ת הכוונה ב"ש. לכן את"כם יהיה מובנו בש"כם.

אתכם – בשכם.

לעומקו של מקרא פר' בשלח

ועוד, שכאן התגלתה תפארת לשונה של התורה. שכל הפסוק מדבר בכפולות. **השבע השביע, פקד ופקד**, ו**אתכם** נשאר לבדו. על כן צרפה לו התורה את כפילו: **אתכם**. כאמרו, **אתכם אתכם**. וזה שכתוב בפרשתנו, **השבע השביע פקד ופקד אלקים אתכם** והעליתם את-עצמתי מזה **אתכם**.

ואכן, כך אומרת התורה בסוף פרשת ויחי (ג,כו') **ויישם בארון פמארים** ו**יישם** בגימטרי' ו**ישכם**. וכאילו נכתב **ויישם בשכ"ם**.

ואחיו שהסכימו על הדבר, והטמינוהו במצרים על מנת להביאו לשכם, בזה זכו גם הם, שבניהם אחריהם יעלו את עצמותיהם יחד עם יוסף, שנאמר **אתכם**.

דבר אל-פני ישראל וישבו ויחנו לפני פי החירות בין מגדל ובין הים לפני בעל צפון נכחו תחנו על-הים (יד, ב')

לכאורה תמוה, מדוע ינחם ה' אל מול בית עבודה זרה לפני בעל צפון

ועוד רמז רמז להם, כנגד מה שאמר ראובן השליכו אותו אל הבור הזה, וכשם שהעליתם אותי מהבור הזה, למכרני בבזיון, **כן תתקנו להעלותני מזה לקברני בשכם בכבוד**. וכן אומר המדרש, משכם נגנבתי, לשכם החזירוני. וזו כוונת יוסף באמרו **מזה ועוד רמז רמז להם**, כשם שאמר המלאך גבריאל נסעו מזה, ופירושו נסעו מן האחוה, כן יהיה תיקונכם והעליתם מזה, מן האחוה, כן תמשיכו באחוה.

ולכן השביעם על הדבר, כדי שלא תתעורר קנאתם בשנית על דברי אביו באמרו ליוסף: **ואני נתתי לך שקם אחד על-אחיה וגו' (מח, כב')**

ולכן בפרשתנו נוספת המלה **אתכם**, מה שלא נכתב בסוף פרשת ויחי. והעליתם את-עצמתי מזה **אתכם**, באחוותכם.

ועוד רמז רמז להם, שבפרשתנו נדרשת המילה **אתכם**. שגם עצמותיכם יעלו. ויוסף לא ירצה להזכירם כעצמות כדי לא לפגוע בכבודם.

לעומקו של מקרא פר' בשלח

ולעומקו של מקרא יש לומר שכך אמר להם ירמיהו לישראל (איכה ב, יט') קומי רַבִּי בְּלִילָה לְרֹאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת כפי שעשו אבותיכם על ים סוף לראש אשמורת הבקר. שְׂפָכִי כַמַּיִם לִבְּךָ נִכַח פְּנֵי ה' כפי שעשו אבותיכם על-הַיָּם.

והיינו מה שנאמר בזוה"ק (לך לך פ"א ע"ב) וּפְרָעָה הִקְרִיב דָּאִיָּהּ אֶקְרִיב לָהּ לְיִשְׂרָאֵל לְתִיּוּבָתָא. שְׂקַרְכֶם לְחִזְרָה בְּתִשׁוּבָה.

או פִּלְךָ לְדֶרֶךְ זֹה: לְפָנַי בְּעַל צִפְּוֹן. לפני בעל הצפונות הוא הקב"ה, לפניו תחנונו תחינתכם. וכאומר, מי שעזר לצפנת פענח, הוא יעזרכם. וכן הוא אומר וְלֹא-יִכְלֶה עוֹד הַצִּפְּוִנוֹ (שמות ב, ג'), ערכו תחינה למי שעזר למשה להצפינו.

וַיַּגִּד לְמִלְחָה מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיִּהְיֶה לְבָב פְּרָעָה וַעֲבָדוּ אֱלֹ-הֵם וַיֹּאמְרוּ מֵה-זֹאת עֲשִׂינוּ כִּי-שָׁלַחְנוּ אֶת-יִשְׂרָאֵל מֵעִבְרָנוּ: (יד, ה')

בשעה קדושה ומרוממת זו של יציאה ממצרים. ועוד יקשה מדוע הוסיף ואמר בדרך של ציווי: נִקְחֵוּ תַחֲנָנוּ.

ויש לומר, שגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם ב"ה, שעתידין מלאכי השרת לקטרג על הים לומר הללו עובדי ע"ז והללו, הביאם הקב"ה לְפָנַי בְּעַל צִפְּוֹן כדי שיעשו תשובה שלימה, כמובא ברמב"ם בהלכות תשובה פרק ב' הלכה א' אי זו היא תשובה גמורה, זה שבא לידי דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה. וזה שאמר להם הקב"ה לְפָנַי בְּעַל צִפְּוֹן נִקְחֵוּ תַחֲנָנוּ.

לְפָנַי בְּעַל צִפְּוֹן. כדי שיתקיים בכם "ואת הצפוני ארחיק מעליכם". נִקְחֵוּ. נוטריקון נְכָה פּוֹחֹוּ. וכאומר נְכָה פּוֹחֹוּ של פרעה נְכוּ, נְכָה פּוֹחֹוּ של בעל צפון. ואע"פ שנאמר וּפְרָעָה הִקְרִיב, ומביא בעל הטורים שהקריב קרבנו לפני בעל צפון, אתם תערכו תחינה נכח פני ה'. לכן נאמר נִקְחֵוּ תַחֲנָנוּ. לשון תחינה. וכאומר: נוכח פני ה' תתחנו. ככתוב שְׂפָכִי כַמַּיִם לִבְּךָ נִכַח פְּנֵי ה'. (איכה ב, יט').

לעומקו של מקרא פר' בשלח

[לשון יחיד] **בלב אחד כאיש אחד**.
בלב אחד בתחילה ואחר כך **כאיש אחד**.

ובפרשת יתרו הפך רש"י את הסדר.
על הפסוק **וַיִּתֵּן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר (יט,ב)** פירש"י **וַיִּתֵּן [לשון יחיד]**
כאיש אחד בלב אחד. **כאיש אחד**
בתחילה ואחר כך **בלב אחד**.

ויש ליתן טעם מדוע הפך את הסדר.

ובשימת לב, פירוש זה **בלב אחד**
כאיש אחד או **כאיש אחד בלב אחד**,
לקוח מן **המכילתא**, ושאול הוא משתי
פרשות, פרשת בשלח ופרשת יתרו.

על הפסוק [בפרשת בשלח] **וַהֲגִיחַ מִצְרַיִם
נִסְעַ אֲחֵרֵיהֶם (יד,י)** מובא במכילתא
מאי **נִסְעַ** [בלשון יחיד] **כְּאִישׁ אֶחָד**.
ולא נאמר שם **בלב אחד**.

ועל הפסוק [בפרשת יתרו] **וַיִּתֵּן שָׁם
יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר (יט,ב)** מובא במכילתא
מאי **וַיִּתֵּן** [בלשון יחיד] **בְּלֵב אֶחָד**.
ולא נאמר שם **כאיש אחד**.

ורש"י צירפך להיות אחד:
בפרשת בשלח על הפסוק **וַהֲגִיחַ מִצְרַיִם
נִסְעַ אֲחֵרֵיהֶם**, פירש רש"י: **כְּאִישׁ**

וַיִּתְּנָהּ לְבָב פְּרָעָה וְעַבְדֵי אֵל-הָעַם.

יש ליתן טעם, מה מודיענו בזה.
שהרי הודיענו הקב"ה זאת מכבר,
שמקשה את לבו של פרעה. **אלא יש**
לומר שהדגש כאן הוא על **הפיכת לב**
עבדיו. שעד עתה אמרו עבדיו עד מתי
יהיה זה לנו למוקש וכו'. **ועתה**
התהפך גם לבבם.

ועל דרך הצח, והרמז: וַיִּתְּנָהּ
בטעם של תלישא גדולה. והרמז בזה
הוא שנהפך לבב פרעה ועבדיו
בתלישות גדולה מן ההגיון, אחרי כל
המכות אשר עברו עליהם. וכאילו
תלושים הם מן המציאות של השגחת
ה'. לכן נאמר **וַיִּתְּנָהּ בטעם של**
תלישא. ובזה נודע לעין כל כי
הקב"ה הוא **הַמְהַפֵּךְ לַבָּבִים**.

בלב אחד כאיש אחד כאיש אחד בלב אחד

וישאו בני-ישראל את-עיניהם
והגה מצרים | נסע אחריהם
(י"ד, י')
נסע אחריהם. פירש רש"י **נסע**.

לעומקו של מקרא פר' בשלח

לומר **שסיבת ה"בכל לבבך"** של **"בָּלֵב אֶחָד"** לאהבת ה' ויחוד ה', הסיבה לכך הוא הקב"ה שנקרא **אִישׁ אֶחָד**, ה' איש מלחמה, ה' שמו. כלומר **האיש האחד** הוא הסיבה שמאחדת את לב בני ישראל להיות **"בָּלֵב אֶחָד"**, ולכן פירש רש"י בתחילה את **סיבת אחדות לבם: פְּאִישׁ אֶחָד - בָּלֵב אֶחָד.**

וכאומר:

הגויים, שהם מטבע ברייתם פזורים ומפוזרים, רק דבר אחד יכול לאחד ביניהם: **השנאה לישראל**. ולכן ברדפם אחרי ישראל **בלב שונא**, זה המאחד אותם להיות **כאיש אחד**. לכן פירש רש"י בפרשת בשלח **וְהִנֵּה מִצְרַיִם נִסְעוּ אַחֲרֵיהֶם: בָּלֵב אֶחָד פְּאִישׁ אֶחָד.**

ובני ישראל, מטבע ברייתם הם מאוחדים והמאחד ביניהם הוא ה' **איש** מלחמה, ה' שמו. הוא הנקרא **איש אחד** שמיוחדים שמו בקריאת שמע ישראל ה' אלקינו ה' **אחד**.

ולכן פירש רש"י בפרשת יתרו וַיִּתֵּן יָשָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר: **פְּאִישׁ אֶחָד** שהוא הסיבה להיותם **בָּלֵב אֶחָד**. שהיותם בדרכי הקב"ה **פְּאִישׁ אֶחָד**,

אֶחָד בָּלֵב אֶחָד ובפרשת יתרו על הפסוק **וַיִּתֵּן יָשָׁם יִשְׂרָאֵל**, פירש רש"י בהיפוך: **בָּלֵב אֶחָד פְּאִישׁ אֶחָד.**

ויש ליתן טעם:

א. מדוע צירף רש"י את שתי הלשונויות,

ב. וכשצירפן, מדוע צירפן בהיפוך, כזה: **בָּלֵב אֶחָד פְּאִישׁ אֶחָד, פְּאִישׁ אֶחָד בָּלֵב אֶחָד.**

ג. מדוע ב"נִסְעוּ" פירש בתחילה **פְּאִישׁ אֶחָד** היפך המכילתא, ומדוע ב"וַיִּתֵּן" פירש בתחילה **בָּלֵב אֶחָד** היפך המכילתא.

ולעומקו של מקרא יש לומר: כאן לימד רש"י **עומק כוונת המכילתא:**

באמור המדרש בפרשת בשלח **נִסְעוּ** [בלשון יחיד] **פְּאִישׁ אֶחָד**, כוונתו לומר **שסיבת האחדות של הגויים**, ה"פְּאִישׁ אֶחָד" שלהם, בא **מלב שונא** לעם ישראל עד שנעשו כ"לב אחד" לעניין שנאה. ולכן פירש רש"י בתחילה את **סיבת אחדותם:** לב שונא. לכן ב"נִסְעוּ אַחֲרֵיהֶם" פירש: **בָּלֵב אֶחָד - פְּאִישׁ אֶחָד.**

ובאמור המדרש בפרשת יתרו וַיִּתֵּן [בלשון יחיד] **בָּלֵב אֶחָד**, כוונתו

לעומקו של מקרא פר' בשלח

של מילוי שם השם באלפיו"ן. כזה:
יו"ד ה"א וא"ו ה"א בגימטריה מ"ה.

וזו המידה של קיבול תפילות, וכאומר
הקב"ה למשה: **מה - תצַעַק אֵלַי**.
המידה הזאת הנקראת מ"ה **צועקת**
אלי ומה היא צועקת, **קבלתי תפילתך**.
וכתרגום אונקלוס: **קבלית צְלוֹתְךָ**.
ונרמז הדבר בטעם המקף שהוא טעם
מפסיק, שכתוב **מה-תצַעַק אֵלַי**.

הרי הם מיחדים שמו בלב אחד,
ומתוך כך גם נוהגים זה לזה: **בְּלֵב**
אֶחָד.

לכן ב"ויַתֵּן" פירש רש"י:

כְּאִישׁ אֶחָד - בְּלֵב אֶחָד.

וב"נִסְעַ" פירש רש"י:

בְּלֵב אֶחָד - כְּאִישׁ אֶחָד.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה מַה-תִּצְעַק אֵלַי
דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ (יד, טו')

מה-תצַעַק אֵלַי. באונקלוס **קבלית**
צְלוֹתְךָ קבלתי תפילתך. **ויש לעיין**
היכן רמוז עניין זה בפסוק.

ועל דרך הרמז והסוד, יש לומר
שהתיבה **תצַעַק** תכוון **לשני לשונות**.
נוכח ונסתרת. נוכח, אתה **תצַעַק**,
ונסתרת היא **תצַעַק**. ויכוון הפסוק
לשניהם.

האחד כלפי משה רבנו, כפשוטו, **מה-**
תצַעַק אֵלַי.

והשני כלפי **מידת התפארת**, שהיא
מידתו של יעקב אבינו, **והיא כנגד**
עולם היצירה הנקרא מ"ה, שבו
שולט השם הק' מ"ה, שהוא גימטריה

לעומקו של מקרא פר' בשלח

ע"ב שמות הקדש

ו	י	ט	מ	ע	מ	ל	א	ד	ה	אֱלֹקִים	הַהֲלֹךְ	לִפְנֵי	מִתְּנֶה	יִשְׂרָאֵל	וַיִּלְךָ	מֵאַחֲרֵיהֶם	וַיִּסַּע	עִמּוֹד	הָעֵנָן	מִפְּנֵיהֶם	וַיַּעֲמֵד	מֵאַחֲרֵיהֶם: [יש]					
ו	י	ט	ב	א	ב	י	ו	מ	ז	גַּה	מִצְרִים	וּבִין	מִתְּנֶה	יִשְׂרָאֵל	וַיְהִי	הָעֵנָן	וַהֲחֹשֶׁף	וַיֵּאָר	אֶת	הַלְלִילָה	וְלֹא	קָרַב	זָה	אֶל	זֶה	כָּל	הַלְלִילָה: [כ]
ו	י	ט	מ	ש	ה	א	ת	י	ד	וְעַל-הַיָּם	וַיִּזְלַח	יְהוָה	אֶת-הַיָּם	בְּרוּחַ	קָדִים	עֲזָה	כָּל-הַלְלִילָה	וַיִּשָּׂם	אֶת-הַיָּם	לְחֶרְבָּה	וַיִּבְקְעוּ	הַמַּיִם: [כא]					

וכאשר נכתבין זה מתחת לזה, יתקבלו ע"ב שמות של שלש שלש כל אחד, מלמעלה למטה, כמובא בטבלה לעיל.

וייש ליתן את הדעת מדוע נבחרו דוקא ג' פסוקים אלו להיות בני ע"ב אותיות ושיצא מהם שם ע"ב הק'. ובשימת לב יש לומר, כי יש בהם ג' יסודות של השגחת ה'.

הפסוק הראשון, ויסע, מורה על השראת השכינה בעם ישראל והשגחה פרטית עליו מה'. ויסע וגו' ויילך מאחריהם, ויסע וגו' ויעמד מאחריהם. כעין וה' סביב לעמו.

הפסוק השני, ויבא, מורה על כך שאין השראת השכינה על הגויים. ויש הבדלה מוחלטת בין עם ישראל והגויים. כנא' וְלֹא-קָרַב זָה אֶל-זָה.

הפסוק השלישי, ויט, מורה על שידוד מערכות הטבע בשביל ישראל. ככתוב וַיִּשָּׂם אֶת-הַיָּם לְחֶרְבָּה וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם.

ע"ב שמות הקדש יוצאים מג' פסוקים הנקראים על שם תחילתם ויסע ויבא ויט, בפרק י"ד, פס' יט-כא.

כיצד: בכל אחד מהפסוקים הללו יש ע"ב אותיות.

וַיִּסַּע מִלְאֲךָ הָאֱלֹקִים הַהֲלֹךְ לִפְנֵי מִתְּנֶה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךָ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עִמּוֹד הָעֵנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם (יד, יט')

וַיָּבֵא בֵּין | מִתְּנֶה מִצְרִים וּבִין מִתְּנֶה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֵנָן וַהֲחֹשֶׁף וַיֵּאָר אֶת-הַלְלִילָה וְלֹא-קָרַב זָה אֶל-זָה כָּל-הַלְלִילָה (יד, כ')

וַיִּט מִשָּׂה אֶת-יְדוֹ עַל-הַיָּם וַיִּזְלַח ה' | אֶת-הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה כָּל-הַלְלִילָה וַיִּשָּׂם אֶת-הַיָּם לְחֶרְבָּה וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם (יד, כא')

לעומקו של מקרא פר' בשלח

לחתור חתירה תחת כסא הכבוד,
ולחון ולרחם שלא כדרך הטבע.
שנאמר "וחנתי את אשר אחון
ורחמתי את אשר ארחם אע"פ שאינו
הגון.

ג' שיטות בשמות ע"ב

ובאשר יש ג' שיטות, נמצאים ע"ב
שמות כפול שלש, שהם מאתיים ושש
עשרה שמות, כמנין ורד"ו. וסימנך
ורדו בדגת הים. ומובא בספרים הק'
שאלו הם שמות של חסד ורחמים
לישראל. ואינם כינויים כשאר כינויי
ה', אלא הם נְקֻמָּה ונקראים ואין בהם
איסור מחיקה. שכן ניתן לנו הכח
להתפלל בהם כפי שהורונו חז"ל
במסכת סוכה מה. (וברש"י שם), כשני
השמות אני והו, שמזכירין אותן
בהושענא רבה. אני והו הושיעה נא.
ולשדד בהם מערכות הטבע.

ביאור ג' השיטות בשם ע"ב.

שיטה א': הנקראת שתיים ביושר
ואחת בהיפוך. לפי שיטה זו, נכתבים

ואשר על כן יוצאים מאלו הפסוקים
ע"ב שמות ה' שהם מלאכים קדושים
עושים רצונו, להשגיח על עם ישראל
ולהבדילם מן הגויים ולשדד מערכות
הטבע בשביל ישראל.

ובשימת לב, יראה למעיין שהם
השלשה דברים שבקש משה רבנו
מהקב"ה כמובא בברכות ז. שלשה
דברים בקש משה מהקב"ה ונתן לו.

בקש שתשרה שכינה על ישראל
שנאמר הָלוֹא בְּלִקְתָּהּ עִמָּנוּ (שמות
לג, טז) והוא כנגד הפסוק הראשון.

בקש שלא תשרה שכינה על הגויים
שנאמר " וְנִפְלִינוּ אֲנִי וְעַמִּי והוא
כנגד הפסוק השני.

בקש לדעת דרכיו של הקב"ה
שנאמר הוֹדַעֲנִי נָא אֶת דְּרָכֶיךָ (לג, יג)
והוא כנגד הפסוק השלישי שהוא
שידוד מערכות הטבע. והריהם כנגד
הפסוקים שמהם יוצאים שמות ע"ב
הק'.

ויבואר כי הבקשה השלישית היתה על
דרכי תשובה, אבל גם היא בגדר
שידוד מערכות, שלעתים צריך

לעומקו של מקרא פר' בשלח

כשהשם הראשון והו הוא אשר אנו מתפללין בו בהושענא רבה אני והו הושיעה נא. וכמובא בזה"ק לכוון בשמות אלו בפרשת והיה אם שמע. כל שם מעל תיבה אחת. למשל: מעל והיה אם שמע תשמעו לכוון והו ילי סיט עלם. כזה:

והו ילי סיט עלם מהש ללה
והיה אם שמע תשמעו אל מצותי

אכא כהת הזי אלד לאו ההע
אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה

יזל מבה הרי הקם לאו כלי
את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם

לוו פהל נלך ייי מלה
ובכל נפשכם ונתתי מטר ארצכם

חהו נתה האא ירת שאה
בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנה

ריי אום לכב ושר יחו
ותירשה ויצהרה ונתתי עשב בשדה

להח כוק מנד אני
לבהמתד ואכלת ושבעת השמרו

חעם רהע ייז החה מיכ
לכם פו יפתה לבבכם וסרתם

הפסוקים זה תחת זה, כשהפסוק הראשון (ויסע) נכתב ביושר, כלומר בכיוון הכתיבה הרגיל מימין לשמאל. ויסע מלאך וגו',

הפסוק השני (ויבא בין מחנה) נכתב תחתיו בהיפוך, כלומר משמאל לימין, שהוא מהסוף להתחלה. כזה:

→ הנחמ ויב אביו

והפסוק השלישי (ויט משה את ידו) נכתב תחתיו ביושר כפסוק הראשון, כלומר בכיוון הכתיבה הרגיל מימין לשמאל.

יוצא, איפוא, שסופו של הפסוק השני, (האמצעי), נמצא מתחת תחילתו של הפסוק הראשון ומעל תחילת הפסוק השלישי, כזה:

ולפי זה יהיו, לדוגמא, חמשת השמות הראשונים מע"ב לפי השיטה הב': והו ילי סיט עלם מהש וכו'

לעומקו של מקרא פר' בשלח

והרי לדוגמא חמש השמות
הראשונים מע"ב לפי השיטה
הראשונה:
וּוּ וַיִּי סבט עאמ מבש וכו'

ומובא בזהר הק' לכוון בהם
בפרשת ציצית, כל שם מעל תיבה
אחת. ומכיון שבפרשת ציצית יש רק
69 תיבות, נותרו ג' שמות (יימ הלי
מהמ) לג' תיבות החוזרות, ה'
אלקיכם אמת. כזה:

וּוּ וַיִּי סבט עאמ מבש ליה אנא
וַיֵּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל
כַּמֶּת הַחַי אַנְדָּ לְהוּ הַמַּעַ יֵצֵל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעִשׂוּ לָהֶם
מִרְהָ הֵי הַמַּמ לוו כבי ליו
צִיצִית עַל פְּנֵי בְגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וַגָּתִנוּ
פְּנַל נִמְךְ יַחֲי מְנָה חָהוּ נִיָּה הַשָּׂא
עַל צִיצִית הַכֶּנֶף פְּתִיל תְּכֵלֶת וְהָיָה לָכֶם
יֵרֶת שָׂאָה רְלִי אום
לְצִיצִית וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וַיִּזְכְּרֶתֶם

ליב והר ייו להח כעק מנד
אֶת כָּל מִצְוֹת ה' וְעִשִׂיתֶם אֹתָם
אֲנִי חוּמ רַהֵע יחזו הַשָּׂה
וְלֹא תִתְּרוּ אֶתְרֵי לְבַבְכֶם וְאַתְרֵי
מִכְכ וּוּ וַיִּל סאל ערי
עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתְּם זָנִים אֶתְרֵיהֶם
עֲאֵל מַתָּה וְהוּ דְלִי הִישַׁ עֵלֶם
לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי
נְהָא נֹת מְלָה פֹאֵי נִקֵּם
וְהִייתֶם קֹדְשִׁים לְאַלֹהֵיכֶם אֲנִי ה'
יֵרֶל הַבַּח מוּזר וְהַב
אֲלֵהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם
יָאָה עֵלוּ מוּזִי דַהֲב מִכְּ
מֵאָרְץ מִצְרַיִם לְהִיטוֹת לָכֶם לְאַלֹהֵים

וּוּל יֵלָה סאל ערי
וְעַבְדְּתֶם אֲלֵהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם

עשל מיה והו דני החש
לָהֶם וְתָרָה אָף ה' בְּכֶם

עממ ננא בית מבה פוי
וְעִצֵּר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה

נממ ייל הרח מצר ומב
מִשָּׁר וְהִאֲדַמָּה לֹא תִתֵּן אֶת

יהה ענו מחי דמב
יְבוּלָה וְאַבְדֶתֶם מִהָרָה מַעַל

מנק איע חבו ראה
הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה

יבם היי מומ
נִתֵּן לָכֶם וְשִׁמְתֶם

[ויבוארו כוונותיהם של השמות ביתר
ביאור בלעומקו של מקרא לפרשת
עקב].

שיטה ב': הנקראת ביושר. לפי שיטה
זו, נכתבים שלשת הפסוקים זה תחת
זה ביושר, כלומר בכיוון הכתיבה
הרגיל מימין לשמאל. כזה:

ו י ס ע מ ל א ך ה א ל וגו'
ו י ב א ב י ן מ ח נ ה וגו'
ו י ט מ ש ה א ת י ד ו וגו'

לעומקו של מקרא פר' בשלח

נמצאו שמות הע"ב (ברובם) שונים
בג' השיטות זה מזה, כדלקמן:

לשיטה א' שנים ביושר ואחת בהיפוך

והו ילי סיט עלמ מהש ללה אכא
כהת הזי אלד לאו ההע יזל מבה הרי
הקם לאו כלי לוו פהל נלך ייי
מלה חהו נתה האא ירת שאה ריי
אום לכב ושר יחו להח כוק מנד
אני חעם רהע ייז הרה מיכ
וול ילה סאל ערי עשל מיה והו
דני החש עממ ננא נית מבה פוי
נממ ייל הרח מצר ומב יהה ענו מחי
דמב מנק איע חבו ראה יבם היי
מומ

לשיטה ב' שלשה ביושר

ווו ייי סבט עאמ מבש ליה אנא
כמת החי אנד להו המע יצל מרה היי
הממ לוו כבי ליו פנל נמך יחי מנה
חהו ניה השא ירת שאה רלי אום
ליב והר ייו להח כעק מנד - אני
חומ רהע יחו השה מככ ווו ייל
סאל ערי עאל מתה והו דלי היש
עלם נהא נות מלה פאי נקם ירל הבח
מזר והב יאה עלו מזי דהב מכק אלע
חהו רלה יימ הלי מהמ

אלע חהו רלה יימ הלי מהמ
אני ה' אלהיכם. ה' אלהיכם אמת

[ויבוארו כוונותיהם של השמות ביתר
ביאור בלעומקו של מקרא לפרשת
שלח לך].

שיטה ג': הנקראת אחת ביושר ושנים בהיפוך.

בשיטה זו, הפסוק הראשון ויסע מלאך
וגו', ביושר כתמיד, ושני הפסוקים
האחרים ויבא, ויט, הם בהיפוך, כלומר
מהסוף להתחלה. כזה:

← ו י א ע מ
ה ל י ג ה →
ם י מ ה ו →

אלא שהפסוק השני (ויבא) והשלישי
(ויט), סופיהם מתחת לתחילתו של
הפסוק הראשון, שהוא מימין לשמאל
כזה:

← ו י ס ע מ ל א ד
ה ל י ל ה ל כ ה ז א ל →
ם י מ ה ו ע ק ב י ו →

ולפי זה יהיו, לדוגמא, חמשת השמות
הראשונים מע"ב לפי השיטה הג':

והם ילי סימ עלה מהו וכו'.

לעומקו של מקרא פר' בשלח

נעשה בהיכלות עליונים. שלח לו ר' יהושע בן לוי שיש בגן עדן מ"ב חדרים של אור למי שמדקדק בקריאת פרשה ראשונה "ואהבת" שיש בה מ"ב תיבות,

ואח"כ הראה לו ע"ב מדורין של אור למי שמדקדק בפרשה שניה "והיה אם שמע", למי שמדקדק בע"ב תיבות עד "ושמתם" ועד בכלל. ואח"כ הראה לו נ' שערים של אור למדקדק מ"א את דברי אלה" עד "כימי השמים על הארץ", שיש בהן עוד נ' תיבות. ואח"כ הראה לו עוד ע"ב היכלות של אור למדקדק מן ויאמר עד אמת שבפרשת ציצית, כולל החזרה על הג' תיבות של ה' אלקיכם אמת. [ואחרי זה הראה לו חדרים ומדורין והיכלות של חשך למי שאינו מדקדק בהם].

ולפי דברים אלו, יש לומר דלכן מובא בזהר ובתיקונים לכוון בק"ש בשמות מ"ב וע"ב. כיצד:

בפרשה ראשונה של ק"ש ואהבת שיש בה מ"ב תיבות, לכוון את המ"ב אותיות של שם מ"ב הק'.

כזה:

לשיטה ג' אחת ביושר ושנים בהיפוך.

והם ילי סימ עלה מהו ללע אכק כהב הזי אלו לאה ההב יזר מבח הרל הקם לאי כלה לות פהא גלם ייש מלי חהו נתה האל ירי שאל ריה אול לככ ושה יחזו להע כום מני אנד חעק רהח ייו ההר מיב וום ילי סאה ערת עשא מיה והו דנה החי עמך נגל גיו מבי פוו נמם ייי הרה מצל ומע יהו ענד מחזי דמת מנא איה חבש ראמי יבט היי מוו.

וזה שאמרו חז"ל עה"פ בפרשת בשלח וישב הים לאיתנו, לתנאו הראשון. ופירש האוה"ח הק' שתנאי התנה הקב"ה עם הבריאה שתהא נשלטת על ידי עמלי התורה, והם יוכלו לְשַׁדָּד מערכות הטבע בכח תורתם. ולפי זה אפשר להוסיף ובכח תפילתם, ובכח ורד"ו שמות הקדש.

ועל פי זה יובנו דברי ר' יהושע בן לוי **מה נעשה בהיכלות עליונים**

ע"פ מה שמובא בזהר חדש והביאו סדר הדורות בערך ר' יהושע בן לוי. שלח רבן גמליאל לר' יהושע בן לוי לאחר שנכנס חי לגן עדן לומר לו מה

לעומקו של מקרא פר' בשלח

השניה, (ווי ייי סבט עאם מבש וכו'),
וכמובא לעיל.

**ועוד יבואר כיצד
שם מ"ב נותן כח לשם ע"ב
לפעול בעולמות**

**ועוד מובא בספרים הק' ששם מ"ב
נותן כח בעולמות לשם ע"ב לפעול.**

והביאור בזה הוא ששמות ע"ב אין
בהם האות ג'. כי הם כולם שמות של
מלאכים הממונים על חסד ורחמים.
והאות ג' מציינת גבורה ודין, ורומזת
ליצר הרע. (גיפא).

ואילו שם מ"ב הק' הוא שם היוצא
מארבעים ושתיים אותיות הראשונות
של מעשה בראשית, והוא אב"ג
ית"ץ קר"ע שט"ן וכו', שעל זה
יסד רבי נחוניא בן הקנה את אנא
בכת. ובשם מ"ב חייב להיות האות ג'
לקיים מה שאמר הקב"ה בראתי יצר
הרע בראתי לו תורה תבלין.
(קידושין ל:) כי האות ג' היא חלק
ממעשה בראשית. ועוד, שהיא כנגד
גמילות חסדים כמובא במסכת שבת
פרק הבונה (קד.), והתורה תורת חסד,
ועולם חסד יבנה.

אנא	בכח גדולת	ימינך	תתיר
וְאֶהְיֶה	אֵת	יְהוָה אֱלֹהֶיךָ	כָּל
צִרְוֹהָ	קבל	רַנַּת עִמָּךְ	שִׁגְבֵנו
לְבָבְךָ	וּבְכָל נַפְשֶׁךָ	וּבְכָל מְאֹדְךָ:	
טֹהַרְנוּ	גֹּרֵא נָא	גְבוּר דּוֹרְשֵׁי	
וְהָיוּ	הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה	אֲשֶׁר אָנֹכִי	
יְחַדֵּךְ	כַּבֵּת	שִׁמְרֵם	בְּרַכֵּם
מִצִּוְיֹתַי	הַיּוֹם	עַל	לְבָבְךָ:
טֹהַרֵם	רַחֲמֵם	צַדִּיקְךָ	תְּמִיד גְּמֵלֵם
וְשִׁנְנֹתֵם	לְבַבְיָךְ	וְדַבַּרְתָּ	בָּם בְּשִׁבְתְּךָ
חֲסִין	קָדוֹשׁ	בְּרַב	טוֹבְךָ
בְּבִיתְךָ	וּבְלִבְתְּךָ	בְּלִדְרֹךְ	וּבְשִׁכְבְּךָ
נֶהַל	עֲדַתְךָ	יְחִיד	גְּאֵה
וּבְקוֹמְךָ:	וּקְשַׁרְתָּם	לְאוֹת	עַל
לְעִמָּךְ	פָּנֶה	זוֹכְרֵי	קְדוּשַׁתְךָ
יְדָךְ	וְהָיוּ	לְטֹטְפוֹת	בֵּין
שׁוֹעֲתָנוּ	קָבֵל	וּשְׁמַע	צַעֲקוֹתֵנוּ
עֵינֵינוּ:	וּכְתַבְתָּם	עַל	מְזוֹזוֹת

יודע תעלומות
ביתך ובשעריך:

[ויבוארו כוונותיהם של השמות ביתר
ביאור בלעומקו של מקרא לפרשת
ואתחנן].

בפרשה שניה של ק"ש לכוון את
שמות ע"ב לפי השיטה הראשונה.
וכפי שהובא לעיל.

בפרשה השלישית של ק"ש ויאמר
לכוון את שמות ע"ב של השיטה

לעומקו של מקרא פר' בשלח

יתגאה הם המצרים, ולענוים הם בני ישראל יתן חן. ושם תמצא ענוותנותו.

ועוד יש לשאול, מדוע יהפוך את הסדר לכתוב סוס ורכבו, והרי הסדר הנכון הוא רוכב וסוסו רמה בים.

אלא לומר לך, בנוהג שבעולם הרוכב מנהיג את הסוס, וכאן הסוס מנהיג את הרוכב, לתוך הים, שאע"פ שהרוכבים גבוהים עליהם על הסוסים, הרי גבוה מעל גבוה שומר, ככתוב (קהלת ה', ז') כִּי גִבֹהֶ מֵעַל גִּבְהֵי שְׁמֶר וּגְבֹהִים עֲלֵיהֶם. שאע"פ שיש גבוהים עליהם, כולם טפלים להקב"ה. וזה כוונתו באמרו כִּי-גִאָה גִאָה.

ולכן סוס ורכבו רמה בים. ושלא כדרך הטבע תתאה גבר, והסוס מנהיג את רוכבו לתוך הים, כי גבוה מעל גבוה שומר. ואין רוכב בערבות כרוכב בשר ודם. שרוכב בשר ודם סוסו מנהיגו. ורוכב בערבות גִבֹהֶ מֵעַל גִּבְהֵי שְׁמֶר ומנהיג את כולם. וזהו שבחו של הקב"ה, ולכן אשירה לה' כי גאה גאה. כיצד, סוס ורכבו רמה בים.

ואשר על כן השם מ"ב הק' נותן כה לשם ע"ב הק' לפעול בעולמות, ומשלים את האות ג' החסרה אצלו. לכן הקדימו הזהר חדש לכווננו בפרשה הראשונה, שגם היא מ"ב תיבות.

לשירת הים

אֲזוּ יִשְׂרָאֵל-מִשֶּׁהוּ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וּגּוֹ'
אֲשִׁירָהּ לַה' כִּי-גִאָה גִאָה סוֹס
וּרְכָבוֹ רָמָה בַיָּם (טו, א')

יש ליתן טעם לאמרו, כִּי-גִאָה גִאָה, והרי אמר ר' יוחנן, (מגילה יא.) כל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו, ואין לך גדולה כזו של קריעת ים סוף, ואמאי אמר כִּי-גִאָה גִאָה.

ואשר על כן פירש רש"י כתרגומו, אַרְי אַתְגָּאֵי עַל גִּתְנִיָּא. יוצא איפוא, שלולא היו מתגאים סוס ורכבו, לא היה הכתוב משתבח בגאוותו אלא בענוותנותו, ככתוב (משלי ג, לד') אִם-לִלְצִים הוּא-יִלְיִץ וְלַעֲנוּיִם יִתֵּן-חֵן. וכן כאן על הגאים

לעומקו של מקרא פר' בשלח

לא אני תחילת הקדושה, אלא עומדת ומוחזקת היא לי מאבותי.

ועל דרך המוסר, יסוד גדול לימדה אותנו התורה בזה. שכל אחד ואחד מישראל הוא חוליה בשרשרת הדורות, מאבותינו ועד אליו. ואין הקדושה מתחילה ממנו אלא מאבותיו, ושומָה עליו להמשיך את חוזקה של השרשרת לדורות הבאים על ידי שיחזק הוא את חוליתו בשרשרת.

שאם ח"ו תינתק החוליה, אין לשרשרת הקדושה מעמד. יוצא איפוא שהאחריות היא על לשעבר ועל העתיד. ולכן נאמר אֱלֹקֵי אָבִי שהוא הוראה על העבר וההווה, וְאֵרֶמְמָנָהוּ שהוא הוראה על לעתיד.

תְּהַמֵּל יְכַסְּימוּ יִרְדּוּ בַמְצוֹלָת פְּמוֹ-
אָבוֹן: (פס' ה')

וּבְרַב גְּאוֹנָה תִּהְרַס קְמִיף תִּשְׁלַח
תְּרַנֵּף יֵאכְלָמוּ פְקֵשׁ: (פס'ז')

נִשְׁפָּת בְּרוּחָהּ פְּסָמוּ יָם צְלָלוּ
פְּעוֹפֶרֶת בְּמִים אֲדִירִים: (פס'י')

ועל דרך הרמז ירמזון אֵלֶיךָ מְלֵיאָה
לנפש השכלית הרוכבת ומנהיגה את
בהמתה היא הנפש הבהמית.

ומעתה, אם יתן האדם לנפש בהמתו
להנהיגו, הרי סוס ורכבו רמה בים.
ואם תנהיג הנפש השכלית את הנפש
הבהמית, הרי בזה הוא מדמה צורה
ליוצרה, ומתדבק בדרכיו של הקב"ה,
ואף כי ידמה שיש גְּבָהִים עֲלֵיָהֶם, הרי
גְּבָהּ מַעַל גְּבָהּ שְׁמַר.

זֶה אֵלֵי וְאֵנֹהוּ אֱלֹקֵי אָבִי
וְאֵרֶמְמָנָהוּ (טו, ב')

אֱלֹקֵי אָבִי. לכאורה המילה אבי
כביכול מיותרת, שהרי אינה בהקבלה
בשירה. כי היה צריך לומר זה אֵלֵי
ואנוהו, אֱלֹקֵי וארוממנהו. שרוב
השירה בהקבלה של רישא וסיפא. ואם
כן זו ההקבלה הנכונה והנרצית
כביכול: אֵלֵי – אֱלֹקֵי. ומדוע שינה
כביכול לומר אֱלֹקֵי אָבִי.

אלא יש לומר שמשם רבנו
בענותנותו לא רצה לומר אֱלֹקֵי,
כאילו הוא תחילת הקדושה. לכן אמר
אֱלֹקֵי אָבִי. וכפירוש רש"י, מאי אָבִי

לעומקו של מקרא פר' בשלח

ועל דרך הצח יאמר, על ידי צלילה במים עמוקים של עבודת ה', יתקיים באויבינו נרצו במצולת יאכלמו פקש וצללו כעופרת במים אדירים. שהם מדמים עצמם לאדירים, יבוא אדיר במרום ויפרע מהחושבים עצמם לאדירים. והיינו פי גאה גאה, שמתגאה על גתמנא.

ימינה ה' נאדרי בפת ימינה ה' תרעץ אויב (פס' ו').
פירש רש"י לפשוטו של מקרא:
ימינה, ימינה. שני פעמים, כשישראל עושין רצונו של מקום השמאל נעשית ימין.

ולעומקו של מקרא תהיה כוונתו בזה על פי הסוד, שגבורתו על הגויים תיהפך לחסד לבני ישראל. וכפי שנאמר בתהלים [קיי,ב'] פי גבר עלינו חסדו.

ועל דרך הרמז, ירמזון אליו מליא לדברי ר' מאיר בברכות (ג.) ר' מאיר אומר מנין שאפי' עברין שבמעו אמן אמרו שירה על הים שנאמר במקלות

לפשוטו של מקרא, פירש רש"י כמו אבן. ובמקום אחר צללו כעופרת, ובמקום אחר יאכלמו כקש, הרשעים כקש, הולכים ומטורפין עולין ויורדין. בינונים כאבן, והכשרים כעופרת, שנחו מיד:

ולעומקו של מקרא ועל דרך הרמז, ירמזון דימויים אלו, אבן עופרת וקש לדרך עבודת ה':

אבן. הוא נוטריקון אב-בן. וכדרך שברך יעקב ליוסף (בראשית מט,כד') משם רעה אבן ישראל ותרגם אונקלוס שזן וכלכל אבות ובנים. די במימרה זו אבן ורגיו זרעא זישראל וירמוז לדרך לימוד התורה ושנתתם לבניך. כעופרת. ירמוז למידת הענוה ואנכי עפר ואפר.

כקש. ירמוז לראשי תיבות: קריאת שמע.

ועל דרך המוסר, דימה הכתוב ג' דברים אלו לצלילה במים עמוקים ללא חציצה וללא היסח הדעת, והוא המסירות נפש הרצויה בעבודת ה'. בלימוד תורה, ובמידות טובות ובקבלת עול מלכות שמים.

לעומקו של מקרא פר' בשלח

ולעומקו של מקרא יכוון בזה:
כשעושין רצונו של מקום כעֲבָרִין
הללו שלא טעמו טעם חטא, אין מידת
הדין שולטת אלא הכל רחמים, וגם
מידת הדין שהיא בשמאל הופכת
לרחמים שהם בימין. לכן נאמר
ימין, ימין. יְמִינָהּ ה' נֹאדְרֵי בְּכַח יְמִינָהּ
ה' תִּרְעֵץ אוֹיֵב.

ואשר על כן, יְמִינָהּ ה' נֹאדְרֵי בְּכַח
תכוון לשירת העוברין שכולה ימין
וחסד ורחמים, יְמִינָהּ ה' תִּרְעֵץ אוֹיֵב
תכוון לקהל ה' אשר עושין רצונו של
מקום ומשבחין להקב"ה כעוברין
הללו שכל עולמם הוא חסד ורחמים,
ובזה הפכו את השמאל לימין ואת הדין
לרחמים ואת האויב לרועץ.

וּתְעַן לָהֶם מְרִיבִים שִׁירֵי לֵה' כִּי-גָאֵה
גָאֵה סוֹס וְרִכְבּוֹ רָמָה בַיָּם (טו, כא)

יש ליתן את הדעת, מדוע תענה
מרים פסוק זה יותר מכל שאר
הפסוקים. והרי עֲזִי וְזַמְרַת יְהוָה וְיִהִי-לִי
לִישׁוּעָה זֶה אֵלֵי וְאֲנֹהוּ אֱלֹהֵי אָבִי
וְאַרְמְמָנָהוּ וְהִרִי ה' אֵישׁ מִלְחָמָה ה'
שְׁמוֹ, וְהִרִי מִי-כַמְכָה בְּאֵלִים ה' מִי

בָּרְכוּ אֱלֹהִים, ה' מִמְקוֹר יִשְׂרָאֵל.
(תהלים סח, כז).

בְּמִקְהֵלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים, אלו ישראל
שאמרו שירה, ה' מִמְקוֹר יִשְׂרָאֵל אלו
העוברין שאמרו שירה.

והוינן בה, מדוע ישתנה שם ה'
מהרישא לסיפא. שברישא נאמר
במידת הדין בְּמִקְהֵלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים,
ובסיפא נאמר במידת הרחמים,
י'הו'ה' מִמְקוֹר יִשְׂרָאֵל.

ויש לומר בְּמִקְהֵלוֹת היינו קהל ה',
אשר כבר ראו בעיניהם גם את מידת
הרחמים וגם את מידת הדין, ובעת
רצון זו של שירת הים הומתקו
הדינים. לכן נאמר בְּמִקְהֵלוֹת בָּרְכוּ
אֱלֹהִים, אפילו במידת הדין,
שהומתקה.

ואילו עֲבָרִין שעדיין לא טעמו טעם
חטא, אין שולט בהם הדין, אלא כל
כולם חסד ורחמים, ולכן העֲבָרִין
אמרו שירה בשם הרחמים הוי"ה
ברוך הוא.

וזה שפירש רש"י, [טו, ו']
כשישראל עושין רצונו של מקום
השמאל נעשית ימין.

לעומקו של מקרא פר' בשלח

ובאפסות האדם מול גדלות הבורא שהוא גבוה מעל גבוה כסוס ורכבו. ללמדנו שהאדם נמשל כהמות נדמו אל מול נצח רוכב בערבות.

ועוד על דרך הרמז יש לומר, כשם שלא ניתק הרוכב מסוסו, כן הקב"ה לא יסיר חסדו מאתנו, באשר בני ישראל הם מרכבה לשכינה.

וכדרך שאמר שלמה המלך בשיר השירים לסוסתי ברכבי פרעה דימיתך רעייתי. מאי לסוסתי, כן יכנה בחיבתו המלך שהשלום שלו לכנסת ישראל, שהיא מרכבה לשכינה.

ומאי ברכבי פרעה דימיתך רעייתי, כשם שלקח פרעה ששים רכב בחור, כן לקח לו הקב"ה ששים רבוא והרכיבם על כנפיו בהוציא אותם מארץ מצרים כעל כנפי נשרים.

וכשם שנאמר בפרעה רכב בחור, כן הרוכב בערבות בחר בנו מכל העמים וכו', וכן נאמר כי יעקב בחר לו יה, ומובא במדרש כשם שיעקב בחר לו את י"ה, כן י"ה בחר לו את יעקב.

ועל דרך הדרש, יכוון למדרש שהקב"ה הקיא את הרוכבים ליבשה,

כַּמְלֶכָה נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נִזְרָא תְהִלַּת עֲשֵׂיהָ
פְּלֵא: והרי נְחִיית בְּחֶסֶדֶךָ עִם-נֹו גְּאֵלְתָּ
נְתַלְתָּ בְּעֵזָה אֶל-נְוָה קִדְשֶׁךָ:
והרי תְּבַאֲמוּ וְתִטְעַמְוּ בְּהַר נְחִלְתְּךָ
מְכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלַּת ה' מִקֹּדֶשׁ אֲדֹנָי
כּוֹנְנֵנו גְּדִיף וְהָרִי ה' | יִמְלֶךְ לְעֵלְמָם
וְנַעֲד: שכל הפסוקים האלו יש בהם
שבח גדול לה', ומה יש בגאה גאה
יותר מכולם.

ועל דרך המוסר, יש לומר, שבשבח הזה שענתה מרים, שִׁירוּ לה' כִּי-גָאָה גָאָה סוּס וְרִכְבּוֹ רָמָה בָּיָם, יש בו את עיקרי האמונה בהשגחה הצרופה. והן מידות טובות, כי גאה גאה, היא מידתו של הקב"ה ונאמר בו גאות לבש, ומי בשר ודם יהין ללבוש לבושו של הקב"ה. לכן ידבר זה בגנות הגאווה, שמתגאה על הגאים. וגאווה היא אחת המידות הרעות שעליהן אומר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בכפיפה אחת. לכן ה' קאה את הגוי המתגאה, ובהשגחה פרטית (יגבר הסוס על רכבו המתגאה עליו, ושכר ועונש ומידה כנגד מידה למדנו מכאן, כי בקדרה בה בשלו בגאווותם על החלשים, בה נתבשלו והושלכה רמת רוחם ורָמָה בָּיָם, לגלות הנהגת ה' בעולם, בנצחון השכליות על הבהמיות

לעומקו של מקרא פר' בשלח

רוכב בערבות מלך עליון מאַדְנִי
ההוי"ה אל רום אצילות השכינה.

ועל דרך הצח, יכוונו סוס ורכבו
בדרך הגימטריה לעשר הספירות הק',
שכן **סוס** בגימטריה קטנה **תשע**, שכל
התשע ספירות הן כסוס **לרכבו**, **לכתר**
עליון, רוכב בערבות מלך עולמים.

רְמָה בַּיָּם הם רמ"ה עמודות בספר
התורה, **בים** התורה. ואשר על כן י"ם
הוא כנגד נ' שערי בינה.

ועוד יש לומר כמבואר שם
בתיקונים, י"ם היינו פעמיים כ"ה, הם
כ"ה אותיות של פסוק ראשון בקריאת
שמע, הנאמר פעמיים ביום, **ערב**
ובקר, והיינו **חמישים**, הוא י"ם.

לומר לך **שהקורא את שמע נעשה**
כמרכבה לשכינה. וזו רוממותו,
והיינו **רמה ביים**. וזה שכיוונו חז"ל
באומרם [מסכת ברכות ה. בשם ר' יצחק]
שכל האומר קריאת שמע על מיטתו
כאילו אוזזו חרב פיפיות בידו להכרית
כל המזיקים והמקטרגים. שנאמר
רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות
בידם.

ועל דרך צחות הלשון, ייאמר סוס
ורכבו רמה ביים, היינו **פסוק וחרבו**

שלא יחשבו שהם עולים במקום אחר,
וכן כדי שתרבה ביזת הים. ובדרך של
אל תקרי. אל תקרי **כִּי-גָאָה גָאָה**,
אלא כי קאה קאה. שהרי "ק" ו"ג"
מתחלפות במוצא הפה. וכאמרו
(ויקרא יח, כח) **וְלֹא תִקְרֵא הָאָרֶץ**
אֶתְכֶם בְּטִמְאֹתֵיכֶם אֶתְהָ פֶאֶשֶׁר קָאָה
[הקב"ה] **אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר לְפָנֶיכֶם**, את
מצרים לעיניכם.

סוס וְרִכְבּוֹ רְמָה בַּיָּם

על דרך הסוד, ים הוא נ' **שערי**
בינה. וכמבואר בתיקונים (עשרין, וחד
ועשרין, דף מב עמ ב') שאפשר להגיע
בזה השבח לנ' **שערי בינה**. **שהכל**
בעוה"ז ובעוה"ב בתחתונים
ובעליונים כמרכבה לשכינה.

ועוד י"ל ים היינו ר"ת יסוד מלכות.
שְׁבֻזָּה העולם מתגדל ומתקדש שמו של
הקב"ה **כיסוד מלכות**, וכדוגמת זה
בכל הספירות, יסוד מרכבה להוד, הוד
לנצה, נצה לתפארת, תפארת לגבורה,
גבורה לחסד, חסד לדעת לבינה
ולחכמה, חכמה לכתר עליון, כתר
העליון לרום מעלת החולם הנכסף
שמעל היו"ד העליונה, כך מתגאה

לעומקו של מקרא פר' בשלח

וַיִּחַנוּ-שָׁמַיִם עַל-הַמַּיִם, (יב, כז')

על המים הם המים אשר להם חומה מימינם ומשמאלם. ששירת הים היא להם חנייתם מכל צרותם. וזו חנייתם לכל הדורות.

לפרשת המן

וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהַכִּינּוּ אֶת-
אֲשֶׁר-יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר-
יִלְקְטוּ יוֹם | יוֹם (טז, ה')

על דרך הרמז, תרמוז הפרשה ללחמה של תורה. והיה ביום הששי. והיה לשון שמחה, והיה ביום הששי, הוא יום מתן תורה הששי בסיון, והכינו את אשר יביאו והכינו את עצמם לקבלת התורה, אשר יביאו על ידי כך טרף לבתיהם. וכל יום ויום שאדם עמל ומחדש בתורת ה' הוא כמו יום מתן תורה. ואז הוא מקבל שכר כפול ומכופל גם על חידושו וגם על עמל התורה שלו בהתמדה יום יום. ולזה ירמוז הפסוק והיה מִשְׁנֵה עַל אשר ילקטו יום יום. אל תקרי מִשְׁנֵה אלא מִשְׁנֵה. מִשְׁנֵה הנו"ן בקמץ. והוא סוד כתר עליון. ומִשְׁנֵה הנו"ן

רמה בידם, יען כי רוממות אל בגרונם.

ועוד על דרך הסוד, רָמָה בָּיָם הם שני שמות קדש מע"ב שמות, רָמָה הוא מרה, בשיטה השניה כדלעיל, בָּיָם הוא יבם בשיטה הראשונה, כנ"ל. ומלאכים ק' אלו עשו שליחותם נאמנה, להטביעם במצולות ים. ועל ידי כך נתגדל שמו של רוכב בערבות.

ועוד על דרך הרמז והסוד, ירמוז הפסוק על ע"ב שמות שהם מרכבה לשכינה הק' שנאמר בה פֹּסֵס וְרָכְבוּ וְהִינּוּ רֹכְבֵי בְּעַרְבוֹת. מאי ערבות, הן אותיות ע"ב רות. רות היא כינוי לדבקות בשכינה, כרות המואביה שנאמר בה ורות דבקה בה, בשכינה הנקראת נעמי, היא נעם השם, נעם י' ה' ה'. ויהיה בְּעַרְבוֹת כאומרו בע"ב הדבקים בשכינה הק', פְּרוֹת.

ועוד על דרך הרמז והסוד, ירמוז הפסוק כִּי-גָאָה גָּאָה לְשֵׁם מ"ב הק', שנאמר בו יחיד גאה לעמך פנה. וכאומרו: יחיד גאה על גִּוְתָנְיָא, והמתגאה על חיות הק', לעמך פנה בענוותנותך.

לעומקו של מקרא פר' בשלח

ועל דרך הרמז והסוד ונחנו מה, מ"ה בגימטרי' אד"ם. וכן יש כאן רמז לשם מ"ה. שהוא שם היצירה של האדם.

ואע"פ שבדרך הפשט יש כאן התבטלות, כברש"י, הרי לעומקו של מקרא, מ"ה יורה על ערך. על ממשות, משהו שהוא מה-שהוא.

ואין הפשט סותר את עומקו. וכאומרו: יסוד האדם ותכלית הווייתו, לומר ונחנו מה. אדם יסודו מעפר וסופו לעפר. אלא שבדרך בין יסודו לבין סופו הוא מ"ה. הוא נושא את שם השם של היצירה יו"ד ה"א וא"ו ה"א כנ"ל.

ולכן אמר רבי מאיר [מנחות מג:] על הפסוק [דברים י, יב] "מה ה' אלקיך שואל מעמך" אל תקרי מה אלא מאה. אל תקרי מה הוא שואל מעמך אלא מאה הוא שואל מעמך. מכאן רמז למאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום.

וליתר ביאור:

אותו עפר כשהוא מברך מאה ברכות, הוא הופך להיות מה, מהות בעלת ערך גבוה מאד.

בסגול והוא סוד החסד. שהתורה היא תורת חסד, והמשנה שאדם שונה מעורר רחמי שמים מרובים כי משמים נתנה התורה, ומזה הקב"ה נותן לחם לכל בשר, כי לעולם חסדו. והחסד שמשפיע הקב"ה על העמל בתורה הוא על עמלו ויגיעו יום יום. ועל זה נאמר אשר יביאו שכרם על אשר ילקטו תורתם יום יום בקביעות ובהתמדה.

וְנַחֲנוּ מָה (טז, ז-ח)

פירש רש"י מה אנחנו חשובין: והוא לשון התבטלות וענוה. ונחנו חסר א'. כי האלף מורה על אלופו של עולם. ואין ראוי להזכירו יחד עם בשר ודם כדאמרו מלאכי השרת מה אנוש כי תזכרנו. ואמר פְּעָמִים פסוק אחר פסוק ונחנו מה, ליתן ענוה על ענותנותו, שאין סוף וקץ ותכלית למידת הענוה. כדאמרו במסכת שבת פרק הבונה (קד). כף כפוף כף פשוט ליתן כפיפה על כפיפתו. שרק על ידי שפע של ענוה ימטיר לנו שפע של מטר.

לעומקו של מקרא פר' בשלח

ה"ן" של שם השם, שהוא מְחַבֵּר בעבודתו ובתפילתו ובתורתו שמים וארץ. ולכן נאמר ב"ו" ונחנו מה.

וַיָּבֹא עֲמֶלֶק וַיִּלָּחֶם עִם-יִשְׂרָאֵל
בְּרַפְיָדִים: {ט} וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-
יְהוָה בְּחַר-לָנוּ אֲנָשִׁים וְצֵא
הֲלָחֶם בְּעֲמֶלֶק מִחֵר וְגו'

ויאמר משה אל יהושע וגו'.

מובא בדרש רבה למה ליהושע, אמר לו זקנה [יוסף] אמר (בראשית מב, יח): את האלקים אני ירא, וכן [בעמלק] כתיב (דברים כה, יח): ולא ירא אלהים, יבוא בן בנו שאמר את האלקים אני ירא, ויפדע ממי שנאמר עליו ולא ירא אלהים.

ובאזה"ח הק' מפרש בדרך אחרת. ולא ירא אלקים קאי אבני ישראל. וצריך ליתן טעם מדוע יפרש הפוך מהמדרש רבה.

ולעומקו של מקרא יש לפרש לפי מה שאמרו עמלק לעולם רצועת מרדות לישראל. וכאן רפו ידיהם

ועל דרך הצח: עפ"ר יחד עם מא"ה הם בגימטרי' ת"ן. ועל זה אמרו תן לו משלו, שאתה ושלך שלו.

ועל דרך הסוד, גימטרי' ת"ן הוא עשר פעמים מ"ה. לומר לך שהאדם הוא עולם קטן, שנאצל ונברא ונוצר ונעשה על פי הסוד של עשר ספירות.

ועוד, ששם מ"ה שהוא במילוי אלפי"ן כזה: יוד הא ואו הא שהוא כנגד היצירה, הוא גם כנגד האות "ו" שבשם השם, ונקרא מה על שם שהוא בגימטריה: מה

כיצד: "י" כנגד עולם האצילות, "ה" כנגד עולם הבריאה, "ו" כנגד עולם היצירה, ו"ה" אחרונה כנגד עולם העשיה.

כזה: י יוד הי ויו הי בעולם האצילות ה יוד הי ואו הי בעולם הבריאה ו יוד הא ואו הא בעולם היצירה ה יוד הה וו הה בעולם העשיה

לומר לך שכל יצירתו של האדם הוא לשם היותו מ"ה. והנה, מצד היותו עפר הוא לכאורה ללא ערך. אך מצד היותו יצור מְבַרֵךְ, הוא כנגד

לעומקו של מקרא פר' בשלח

וליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא.
כאן ירמוז הכתוב על י"ד וט"ו באדר
בהם יחול פורים לעולמים ולא יסופו
מזרעם לעולם. שנאמר כִּי-יָדֹעַ-עַל-כֶּסֶם
לְהָ מְדָר דָּר.

מְדָר דָּר.

והוינן בה, מאי מְדָר דָּר. ושמא יש
לומר מְדָר ראשון עד דָּר אחרון.

מְדָר ראשון, שנאמר ראשית גויים
עמלק. והטיפחא במילה מְדָר תרמוז
לכך שאין היא בהכרח מחוברת עם דָּר
שלאחריה, כי הטיפחא היא הפסקה
קלה. והמילה השניה דָּר מוטעמת
במתג של סוף פסוק. ואע"פ שכך
הוא סדר הטעמים שיבוא טיפחא
לפני סוף פסוק, מכל מקום רמיזא
אית ביה. ואשר על כן תְּדַרְשׁ המלה
דָּר בסוף הפסוק על דָּר סוף הימים.
והיא מלחמת ה' עד בא משיח
צדקנו, ואשר אתו נזכה להכרית זרעו
של עמלק, עד אשר תחזינה עינינו
בבנין בית המקדש בב"א.

מדברי תורה. שנאמר ויבא עמלק
ויילחם עם-ישראל בַּרְפִּיזִים ברפיון
ידיים. ורפיון ידיים בתורה מביא לכך
שאינן יראת אלקים. ולכן פירש
אוה"ח הק' על בני ישראל.

ומעתה יש ליתן טעם למדרש רבה
מדוע יפרש זאת על עמלק. וכי מה
הו"א יש לומר שעמלק ירא אלקים.

אלא יש לומר תְּרִי יראת אלקים הוו.
יראת העונש ויראת הרוממות.

המדרש רבה יכוון ליראת העונש,
שאינן יראת העונש לעמלק. [וק"ו]
יראת הרוממות שאין לו].

ואוה"ח הק' יכוון ליראת הרוממות
אצל בני ישראל. ולפי שעה נפגמה
יראת הרוממות, כי יראת הרוממות
באה מהעיסוק בתורה, וכאן רפו
ידיהם.

ועמלק לעולם רצועת מרדות להחזיר
יראת הרוממות לבני ישראל. ואשר
על כן נאמר בדרך של יראת הרוממות:
כִּי-יָדֹעַ-עַל-כֶּסֶם לְהָ מְלַחְמָה לה' בְּעַמְלָק
מְדָר דָּר.

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית.

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com